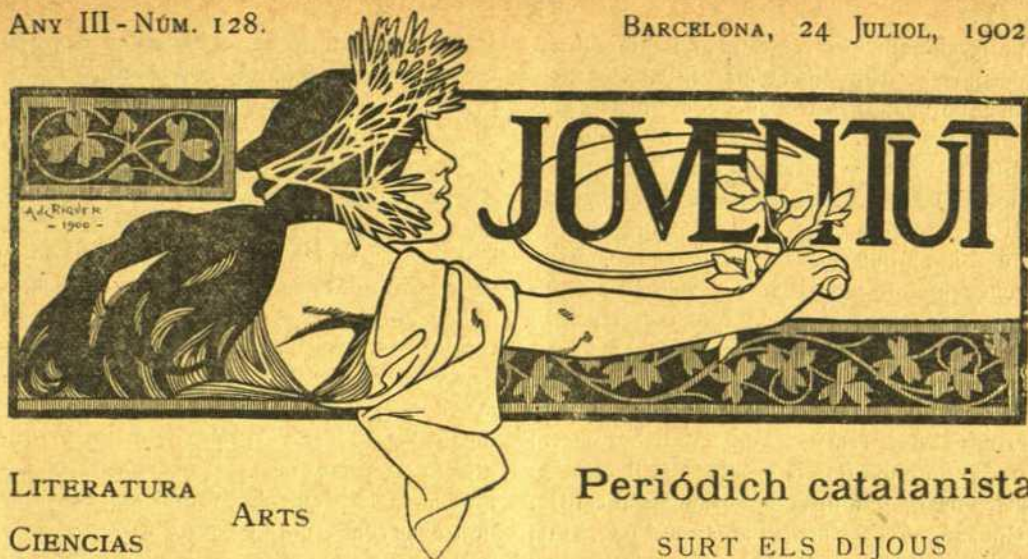

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Contra natura, per Oriol Martí.—Resposta al mestre Crickboom, per Joaquim Pena.—Els èpichs se'n van: bon vent!, per Geroni Zanné.—La tessen en el « Parsifal » de Wagner, per M. Domènech Espanyol.—Quatre paraules y prou, per Lluís Via.—Sant Pere de Casserras, per Antón Busquets y Punset.—Ideal, per E. Guanyabéns.—Teatres, per Emili Tintorer.—Novas.

FOLLETÍ:

CROQUIS CIUTADANS, per Apeles Mestres. Retrat del autor, per Ramón Casas.

NATURA, per John Ruskin, traducció de Cebrià Montoliu. Plech 8.

CONTRA NATURA

Com que l'indole de JOVENTUT no li permet ocupar-se dels fets que logran desvetllar la curiositat pública, sinó en el cas de que tinguin un interès quelcòm més trascendental que'l de l'actualitat palpitant, sia per sa importancia intrínseca, sia perque com á sintomas d'una malura social se prestan á reflexions de quinas pot tréuressen profitosas ensenyansas, fácil es, donchs, de compendre que no creyém fora de lloch tractarne quan ja la versàtil tafaneria del públich comensa á oblidarlos, tota vegada que la oportunitat es en aqueixas ocasions molt relativa y sa manca

queda compensada per la major serenitat ab que pot examinar-se l'assumpto quan la freda reflexió hagi pogut sustréurens al efecte molt sovint enganyador de las primeras impresions.

Del fet de qu'avuy aném á parlar, de sobras n'estaran enterats nostres llegidors pels informes de la premsa diaria, y aixis podrém prescindir de molts detalls completament inútils pera'l nostre propòsit.

Va corre la veu de que un individu pertanyent á una institució religiosa dedicada á la ensenyansa, havia comés un d'aqueixos monstruosos delictes quina gravetat y repugnancia de sobras revela la denominació que se'ls hi aplica: «delictes contra natura». Els que creyém en la Naturalesa principi y fi de todas las cosas, els que compreném que no pot existir una vida veritable sens organismes complets, provehits dels órguens adequats pera'l perfecte compliment de sa especial funció, que las lleys deuen ésser conforme á la naturalesa del ordre particular que determinan, y que la perfecció consisteix en la més íntima unió possible entre'l subjecte y l'objecte, el medi y el fi: nosaltres, ab el més gran horror, devém considerar els crims d'aqueixa classe com els més monstruosos, més abominables, donchs constitueixen una marcada negació del progrés y

perfeccionament incessants de la humanitat, perquè son d'aquells qu'atacan l'arrel mateixa del dret etern, sense que, com altres transgressions jurídiques, sian susceptibles de modificació per las circumstancies de temps ó lloch. Aixó per massa sabut ja no caldria dirho; som els primers en deplorar la freqüència ab que semblants fets se repeteixen sense que, desgraciadament, se'ls hi apliqui sempre la severa sanció que mereixen. Si avuy agafém la ploma, es perquè hem sentit la necessitat de remarcar que una vegada més, ab aquest motiu, s'han posat de relleu la criminal inconsciencia del públich que vol que li donguin feta la opinió, y la lleugeresa é irreflexió de molts que pretenen dirigir-la. Com sempre, 'ls parers han sigut divergents; la lluyta ha tingut lloch en un camp clos que s'assemblava forsa á un pati de vehinat ahont els prejudicis, las rutinas y las passions ofegavan la reflexió serena é imparcial; y si la bona fe s'hi trobava, devia ésser tan vergonyosa, ó anava tan ben disfressada, qu'era molt difícil conéixela.

Pels elements anticlericals, desde'l primer moment no hi ha capigut el dubte, y bastá qu'arribés á sas orelles la nova de que un religiós havia abusat d'un noy, pera que's donguessin pressa á buydar la capsa dels llamps y trons contra'l clero en general. ¿Tenian rahó? En el fons no'ns hi hem de ficar. En quant á la forma, creyém qu'obraren obsessionats per una idea fixa, tant com els seus adversaris, els negres, que sense preocuparse tampoch d'esbrinar serenament la veritat del fet, deixaren desbordar el torrent de la seva indignació contra'ls rojos, als qui titllavan de calumniadors y altres coses per l'estil, donchs pera ells un hàbit no pot tenir tacas y fa invulnerable á tota persona qu'ab ell s'abrigui, encara que molt sovint ne fassi una disfressa ó un rétol de botiga. No cal dir que considerém tan dignes de censura als uns com als altres, donchs la passió'ls ha fet perdre'l coneixement, pecant per un excés de generalisació.

¿Quinas rahons tenen els que fan responsable á tota una classe de la falta d'un individu pertanyent á ella? «L'absurd antisocial— diuhen— de condemnar als sacerdots al celibat, es lo que, desencadenant la bestialitat humana, fa que, privat l'home de la

satisfacció natural d'una imperiosa necessitat orgànica, caygui en aqueix monstruós y degradant estat que'l coloca en un grau inferior de la escala zoológica.»

Aquesta afirmació podria tenir alguna forsa si no s'hagués probat qu'en altres persones sobre quinas no pesa'l vot de continencia, s'hi notan també idènticas ó semblants aberracions, produhidas molt sovint, no per falta d'us, sinó per l'abus d'aqueixa funció animal tan injustament bescantada pels moralistas de secá com ridiculament divinizada pels poetes de regadiu. Recordis, entre altres, el famós procés d'Oscar Wilde, delicat poeta anglés y repugnant pederast. Ademés, treu valor á aquest argument el véurel usat de tort y de través com arma de combat pels mateixos que quan els hi convé prou clarament insinuan que'l vot de castedat no es pera'ls capellans una traba, sinó un pretext; ja que no'ls mancan medis—si contraris á la llei no contraris á natura—pera satisfer sas passions ab todas las ventatjas y sense cap dels inconvenients dels seglars.

En cambi, els que s'esgarrihan de que, tan sols sia ab el pensament, pugui trencarse'l respecte á una persona sols perquè tapa son cos ab un hàbit que tant pot ésser un sach de vicis com un mantell de virtuts; els que tancan els ulls pera ferse la ilusió de que'l mal no existeix, quan lo que cal pera véncel es mirarlo fit á fit buscant cóm y per ahont deu atacarse, aquests no'ns han de mereixe tampoch gran consideració, donchs son ó uns hipòcritas ó un curts de gambals. Ja que, per la falsa educació de la societat, se dona l'absurd de que un acte individual pugui perjudicar al prestigi d'una comunitat, creyém que la millor manera de tornar per son bon nom es que procuri aquesta, trevallant á plena llum, la depuració del fet, exigint en cas de culpa l'aplicació del càstich més rigurós, allunyant aixis tota sospita de que son interés y conveniencia hagi pogut entorpir la tasca de la justícia.

Desgraciadament, lo que s'anomena esperit de cos no es molt sovint més que un *ali de comparets*, y ab el nom de companyerisme's dissimula lo qu'en realitat deuria dirsen *acort de complis*.

La frivolitat que regna en tots els ordres fa que s'estimi més el símbol que la cosa, la

bandera que la causa, la imatge que'l sant, y aixís s'explica que, fentse extensiva la falta d'un individu a tota la col·lectivitat, aquesta per reacció hagi de concentrarse més pera la defensa comuna, creant aixís aqueix exagerat sentiment de la dignitat de classes que imposa una organització antinatural y artificiosa, agrupant per colors las personas que no vesteixen com las altres, en remats que sols se distingeixen per sas marcas: hàbits, togas, uniformes, etc., y que's separan com els bens quan se tracta de buscar una millor pastura, y formen en cas de perill el quadro com els vadells que s'ajuntan per las quàs pera resistir al llop tan perillós, sobre tot quan té gana.

Els que coneguin nostre modo de pensar, ja compendran que no'ns hem proposat ab això fer la defensa del clero. Precisament creyém que'ls que tant parlan de virtut son els que més estret compte han de donar de sos actes, y no'ns referim als de la especie del qu'ha inspirat aquestes ratllas, donchs aqueixos delictes en cap circumstancia tenen disculpa ni atenuació. Respecte al cas concret que tant soroll ha mogut aquests dias, no'n tenim tan sols opinió formada, perquè'ns mancan datos suficients per'afermar el nostre criteri. Lo que voliam era exposar nostre desitj de que cessi'l convencionalisme que'ns fa viure en un món artificial ahont no hi pot cabre la veritable llibertat, aquella qu'ensenya a respectar a cada hu segons lo que val y fa que cadascú sia responsable tan sols dels seus actes.

Per'arribar a la completa educació social, s'ha de comensar per ilustrar degudament al individu, y aixís s'acabarà aquest estat de corrupció, produhit principalment pel domini d'aqueixa moral mesquina y estreta que perdona'ls pecats grossos ab tal que no fassin massa soroll y admira no més que las virtuts negatives; la que confón la ignocència ab la ignorancia, y pretén defensar lo qu'anomena pudor ab una muralla de pàmols; la que considera'l treball com un càstich y la riquesa com un premi; la que condempna la lliure unió de dos sers per l'amor y reglamenta y explota la prostitució... Si: l'artificios mecanisme social s'aguanta sols per la feblesa dels que acceptan las premisas y s'espantan de la conseqüència. Sols un

retorn a la Naturalesa pot fernos assolir el terme desitjat, però cal no esmersar temps ni foras en la platónica adoració de las teorias, sinó que, al passar dels principis a la práctica, s'ha de fer ab tant entusiasme com reflexió, donchs els dos més fatals enemics del progrés son: la inconsciencia y la ignorancia.

RESPOSTA AL MESTRE CRICKBOOM

Molt estimat amic: En el número darrer de JOVENTUT haurà vist insertada la carta que ab aquest objecte'm va remetre, y que per dit motiu haig de considerar tant ó més dirigida als lectors d'aquest periòdich que a la meua humil persona. Permetim, donchs, que comensi felicitantlo per haver vingut a honrar las planas de JOVENTUT, que com ja sab sempre han estat a la seva disposició, de la mateixa manera que la meua insignificant ploma d'aficionat s'ha trobat a punt a tot'hora per'aplaudir y defensar els seus treballs artístichs com a violinista eminent, com a mestre conciensut, y com a artista foraster que procura l'enaltiment de la cultura musical de nostra terra, ab tot y'ls sacrificis que repetidas voltas vosté'ns ha referit.

Més m'hauria plagut qu'al dirigir-se al públich desde aquest periòdich, com ho ha fet varias vegadas desde altres, hagués sigut per causa diferent y un xich més important que la disconformitat que manifesta ab el meu pobre modo de pensar, si bé això li ha servit d'ocasió pera parlarnos de la seva Societat y particularment de la subvenció que té sollicitada a nostras corporacions oficials. Però desde'l moment que l'una cosa ha servit de pretext pera l'altra, haig de donarho tot per ben empleat, fins la *palmetada* que pera entrar en materia ha vingut a descarregar sobre un dels seus admiradors més entusiasmats, pel sol delictes de no haver trobat als seus deixebles al nivell suficient pera interpretar el difícil género de la música *di camera*.

Vosté haurà llegit, estimat mestre, si es que s'ha pres sempre la molestia de llegir-me, qu'en diferents ocasions he aplaudit com se mereixien els progressos dels seus alumnes, no solament dels qu'avuy segueixen las sevas lliçons, sinó dels que després d'haversen-aprofitat, y quan vosté esperava d'ells que l'ajudessin en la seva tasca artistica, han prescindit de vosté per motius que res tenen que veure ab l'art, y que tots deplorém: com en Rocabruna, y en Meriz, per no esmentarne d'altres. De la mateixa manera haurà vist qu'en el mateix article qu'ha motivat la seva carta, tractava jo als seus alumnes de manera ben afalagadora quan deya: «Els deixebles donaren probas d'havélosi sigut *ben profitosa* la ensenyansa rebuda, sobressurtint en el violí's joves Pichot y Perelló y especialment la senyoreta Littell, que digué una *Romansa* de Svendsen ab una *correcció d'escola* y una *delicadesa de fraseig* notables donada sa curta edat.»

Si las apreciacions que acabo de subratllar son *xurriacadas* com vosté'm tira en cara, estich disposat fins á creure que Saint-Saëns es un músich cent voltas més gran que Wagner, y fins també creuré qu'en Debussy es el nou Mesias qu'ha de redimir á las vinentas generacions dels enfts del wagnerisme, com diuhen que diu un que tot sovint ens porta l'última hora d'allà dalt, y ab ella cada *nou nou* que descobreixen, y que ja se sab, no més pot agradar á la mitja dotzena de *sabis*: si agrada á set, ja es home al cove. Dispen-sim, estimat amich, per aquesta petita digressió que no anava per vosté, però de la que no me'n he pogut estar donat el meu temperament, que vosté ja coneix, y torném al nostre assumpto.

Quedém, per'acabar ab lo dels seus deixebles, que soch un admirador d'ells y per tant del mestre que tan profitosas ensenyansas ha sabut donálosi, y que discrepo sols de la opinió de vosté de que s'hagin de consagrar tan prompte á la música *di camera* pera presentarlos al públich. Vosté, al sostenirho, no'ns ha donat cap rahó; jo, en cambi, n'hi donaré dugas: una artistica y un'altra de conveniència. Primera: la música *di camera*, el *quarteto* sobre tot, tocat per aprenents resulta irresistible, puig, com tots sabém, aquest género, per sa mateixa senzillesa, re-

quereix més que cap altre que si las execucions no assoleixen la mateixa perfecció, s'hi aproximin tot lo possible. Segona: si aixó no fos una veritat sempre, ho fora indubtablement per lo que respecta á la Societat Filarmónica, quin mateix director confessa qu'está formada d'una minoria y una massa de públich, y tem que aquesta *massa's* reduhiria molt si se li donavan concerts de música *di camera* per mestres com jo deya. Diguins, donchs, el senyor Crickboom: ¿qué haurá de fer la *massa*, entre la que pot inclourem si li sembla, al sentir dita música executada per *no mestres*?

L'altra part del seu article, que fa referencia á la meua persona, es pera criticarme perque no'm va entusiasmar la *Sonata* de Schumann, ni l'obra d'en Saint-Saëns. En aixó ja compendrà'l meu estimat amich que estich en el meu perfecte dret, sense que sigui censurable, y menys per'acapararme ab tota una renglera de *modernistas francesos* (1) en defensa de Schumann, puig prous n'hi há á la seva terra que'l defensin y també en la nostra, inclós un servidor, qu'es un dels seus majors admiradors, sobre tot en el género *intim*. Però tot y admirantlo ¿no tinch el dret de trobar un'obra seva inferior á un'altra?

Respecte á en Saint-Saëns, ja es un'altra cosa. Aixó de compararlo ab en Bizet, com ho fa vosté... ¿veu? aixó si que hi há dret á criticarho. Perque de Bizet no n'hi ha hagut ni probablement n'hi haurá més que un, l'*únich*, inspiradíssim é incomparable ab cap altre (sobre tot dels francesos), puig es la gloria musical més lligítima de la Fransa, y creguim que d'una *Carmen* á un *Samson* hi há molts *kilómetros* de distancia. Y no parlém de *L'Arlessienne*, perque ab tota l'altra música francesa en la balansa, no faria encara caure'l platet. Aixó no vol dir que no apreciém lo que val en Saint-Saëns, si no per la inspiració (que no hem sabut trobarli), per la seva indiscutible ciencia técnica, pel seu *savoir-faire*, com en els chorals religiosos de la esmentada obra, y en moltes altres sevas

(1) Respecto com se mereix el nom gloriós de César Franck, per mi tan venerat com pugui serho pera'l mestre Crickboom. Però's deixebles d'aquest que'm cita, creguim, si no cambian de camí, no passarán á la immortalitat.

de concert (en Pugno y altres han executat d'ell magnífichs *Concerts* de piano); però cregui que n'estém tips d'aquell *Phaeton* que no arriba á tartrana, d'aquell *Diluvi* qu'es una ruixada que ni treu la pols, y sobre tot, no compreném cóm un artista com vosté'ns va endossar aquell *Rondó-Capritxós* qu'es tot un *capritxo*. Per aquestas y moltras obras que podria citarli, y que son las que'ns serveixen continuament en els concerts, y sobre tot pels seus dramas musicals, que l'últim sempre es el pitjor, dich que á don Camilo es dels que ha de venirlos hi'l *lito Paco con la rebaja*, pesi al patriotisme *enragé* dels seus paysans. Y si no, ja veurém si *Els Barbres* ens treuen d'aquest erro.

Y segueix l'amich Crickboom preguntant-me si no disminuhirian els socis de l'Academia tornant á la música *di camera*. A n'aixó haig de respóndreli que ningú li ha demanat que hi torni en absolut; que, per altra part, havent perdut diners en la contracta dels grans directors y concertistas, resulta, donchs, no ésser tampoch aixó práctic, y per tant hi há que renunciarihi; y, finalment, existeix una rahó de més pes encara, quina rahó'm fa tenir als socis de la Filarmónica en millor concepte que no'ls té'l seu propi Director. Diguins, amich Crickboom, ja que tanta por té de que'ls seus subscriptors s'es-pantín y li fugin ab las sessions *di camera*: ¿es que se li ha esborrat de la memoria lo que succehia en l'últim temps del seu *Quartet*? ¿No se'n recorda que cada concert l'havia de fer doble, que'n donava dugas audicions en la sala Estela perquè'ls socis no cabian en una, y las dugas eran plenas? ¿Ahónt foram, donchs, si aquella llevar no s'hagués abandonat, quan menys totalment? Ja ho veurém si'l públich, la massa com diu vosté, s'engresca ab la música *di camera* quan sentirá'l célebre quartet txech, ab quin anunci ja'ns ha enllepolit pera la vinenta temporada. Y consti que no hem de demanar sempre *txechs*, perquè hauriam de *girar* massa: n'hi há prou ab vosté y ab tres artistes que l'acompanyin y que siguin tan artistes com ho es vosté ab el violi á las mans.

Finalment, ens parla nostre amich de la subvenció qu'ha demanat al Ajuntament y á la Diputació. A pesar de tot lo que digui, no hi há dubte que té la seguretat, com la

tenim nosaltres, de que aquesta subvenció li ha d'ésser negada. Es á dir, que tot y sabentho l'ha solicitada, en primer lloch *por si acaso* la obtenia, y en segón lloch pera posar de relleu la falta de protecció en cas negatiu y obrar en conseqüencia. ¿No es aixó?

Donchs acabaré donantli la meua pobra opinió en aquest delicat assumpto, ja qu'ha vingut á portarlo á n'aquestas planas. Com aficionat, com fervent amant del progrés del art musical en totas las sevas manifestacions serias, haig de desitjar coralmnt que siguin encoratjadas y fins subvencionadas totas las tentativas que puguin contribuir á desenrotllarlo, vinguin d'ahont vinguin, tant si las demana la Filarmónica, com l'Orfeó Catalá, com qualsevol altra institució musical. Però, desgraciadament pera nostre amich, no son tals desitjos els que resoldrán la petició, sinó'ls dels regidors y diputats que'ns governan, y mirat desde dalt d'aquests càrrechs (sobre tot del primer), la qüestió ja varia. ¿Creu l'amich Crickboom que l'Ajuntament confessará que de res serveixen ni la Escola Municipal de Música qu'ell sosté, ni'l Conservatori Barcelonés de... etc., etc., qu'ell subvenciona? Donchs si tenim dugas *fábricas* de músichs, y á pesar d'ellas s'ha de subvencionar un'altra Escola pera treuren artistas que's puguin aprofitar, ¿no es lògich y natural avans de tot tancar aquellas?

Si jo ocupés el càrrech de regidor (que no hi há perill), devant de la petició Crickboom pendria la paraula, no pera impugnarla, sinó pera presentar la qüestió previa que acabo de plantejar. L'Ajuntament té una escola ó *fábrica* de músichs: ¿cumpleix ó no aquesta institució ab els seus fins? Avans de tot que's posi aixó en clar, y en cas negatiu, l'únich viable, que s'ofereixi al mestre Crickboom, ja que no pot sostenir la seva Academia, la reorganissació de la Escola Municipal, naturalment ab las condicions qu'ell proposi, y que serán complertament oposadas á las que ara regeixen. Si hem de reconeixre que la Escola Municipal nò serveix de res, artísticament parlant, ¿no es natural que si'ls regidors tenen sentit comú proposin la seva reorganissació ó'l seu tancament, avans de subvencionarne una de fora?

Aquesta es la meua lleal opinió, amich Crickboom, considerant la qüestió baix tots

els seus punts de vista; y encara qu'en aparença sembli diferenta de la de vostè, no hi ha dubte qu'en el fons estém d'acort. Li desitja que surti en bé dels seus propòsits el seu admirador y amich

JOAQUIM PENA.

ELS ÉPICHES SE'N VAN: BON VENT!

CONFIDENCIAS Y ESPLAYS D'UN ESPERIT DES-
PREOCUPAT.

Ab la mort de mossén Cinto ha desaparegut d'Europa'l darrer poeta épich. Sos dos predecessors, Wagner y Victor Hugo, ja fa anys que moriren. La heroica nissaga descendenta de Valmiki y d'Homer s'ha acabat per ara. Gracias á Deu!

Ja podém respirar. Lo gran se'n va. Els titans, els deus y'ls gegants no tornarán á desviar nostra pensa del món real: la veritat triomfa, las quimeras desapareixen. Hem d'ésser seriosos, no devém deixarnos enganyar per poetas aixelabrats y d'imaginació hipertrofiada. Alsém el penó del naturalisme manso—no'l d'en Zola, perquè'l d'aquest també'n té quelcóm d'épich—y rebutjém, ab tota la dignitat d'homes civilisats, las fantàstiques y monstruosas visions mostradas á nostres ulls per poetas que deixan la terra y s'enlayran massa.

L'ésser genial es un vici: neguém als genis. L'ésser manso es una virtut: seguim als mansos.

Y ara parlém ab tota confiança. ¿Qué hi creyéu vosaltres en tot aixó que contan els poetas épichs? ¿Veritat que no? Donchs jo tampoch. Alló del *Ramayana* es una bola com una casa. No es cert que Rama fos desterrat: tal volta ni va existir. ¿Y Sita? ¿Qué me'n diheu de Sita? ¿Ahont n'heu vistas de donas d'aytal mena?

Si passém á la *Illiada* y á la *Odissea*, ens trobarem ab lo mateix. Sobre la guerra de Troya podriam parlarne molt. No hi ha ningú que sia tan valent com Aquiles: no hi ha ningú que sia tan astut com Ulisses. Y ademés, dech revelarvos una cosa: els reys podran ferse la guerra per un estat, per una província, fins per qüestions econòmiques: però ¿per una dona? Ja us dich jo que l'Ho-

mer ne sabia ben poch de dret internacional! ¿Y'l judici de París? Valenta mentida!

Tampoch es cert que'l Dant baixés al infern y pujés al paradís. La *Commedia* es un teixit de disbarats: no es que jo l'hagi llegida, perquè té cent cants y no puch empas-sármels, però estich segur de que si la llegis s'enfortiria la meua opinió.

No parlém d'en Ludovico Ariosto qu'era un boig com no n'hi han hagut gayres, ni d'en Tasso, ni d'en Camoens: encara aquests dos últims, dessota un munt de guatlles, digueren alguna veritat.

Y miréu fins hont pot arribar la deria de mentir, que'l mateix Goethe, que sabia ciencias naturals, va surtirnos ab un Mefisto que fa fredat. Y en Victor Hugo—á n'aquest podém al menys perdonarlo perquè no sabia tant com el seu company alemany—ens compareix ab titans que sobtan els concells dels deus helénichs, y'ls deixan esglayats y á mi també.

Y si'ns fixém en Wagner, veurém tot seguit qu'era digne d'ésser hostatjat á la bogeria de Sant Boy de Llobregat. ¿A qui se li acut, en ple sigle XIX, ressucitar deus, drachs, walkyrias y nanos y, pera més cástich, ab acompanyament d'una música que segons els més intel·ligents propietaris del Liceu faria dormir si no fós tan sorollosa?

Creguéu que lo épich es cosa ben dura. Els homes com càl, instruhits, práctichs—perquè dins del art també hi cab lo práctic—despreocupats y sense cebas, hem de patir molt. Fins á casa nostra s'ha ficat la malura. Avans els poetas vivian felissos fent versos á la lluna, als aucells y á las noyas. Però ¡ay! massa prompte s'acabá eixa pau idilica. A mossén Cinto, qu'era tan aixelabrat com Dant y Victor Hugo, se li ocorregué aixecar á pes de brassos l'Atlántida, á través de las masses enormes d'aygua que la cubrian, pera enfonzarla de nou ab un espetech de trons y brams que fa basarda. Y ¡au! vinga fer metàforas y transposicions, y cercar paraulas extranyas y antigas, perquè mossén Cinto no'n tenia prou del catalá qu'ara's parla y que fou tan profitós al autor de *Lo Castell dels Tres Dragons* y *La Butifarra de la Llibertat*. Per fi s'ha mort mossén Cinto: que Deu lo perdoni!

Repeteixo lo mateix qu'he dit al comen-

sament d'aquestes confidencias y d'aquests esplays: ja podem respirar: lo gran se'n va.

Ara entenemnos: no vull que per xò se'm prengui per un de tants cercadors de la poesia, de la frescor, de l'intima bellesa de lo petit, no: aquests son tan ximpls com els épichs. Vull, com á fi del art, la vida en son sentit més manso y casulá: la vida del que's passeja al demati per la Rambla del Mitj y juga al *tresillo* havent dinat; la vida del que's casa á trenta anys y's mor á xeixanta cinch; la vida del que va y ve pel món empès pel guany ó per qualsevulga fal·lera vulgar; la vida del que no fa res de bo ni de dolent. Visca la veritat! Visca la igualtat! Al que s'enfili un pam sobre'l nivell comú, coll á terra! Morin els poemas, que s'enlayran massa! Què n'hem de fer dels poemas si no'ls llegeix ningú? Perque *L'Atlántida* mateixa, que tant ha fet parlar, llevat d'uns quants *cebelluts* que se l'han empassada, tot pensant que l'acaban de descobrir, els demés no'n saben futil·la. La *Introducció*, el *Chor d'il·les gregues*, la *Balada de Mallorca*, el *Somni d'Isabel*, poden passar; lo demés... lo demés, siguem franchs... es mitologia.

Per la copia,

LA TESSIS EN EL *PARSIFAL* DE WAGNER

Ab motiu del article de JOVENTUT, de 3 de juliol, titulat: «Artistas y sectaris: La tesis en l'obra d'art.»

Com á fidel, encara que indigne, cavaller del Graal, me toca avuy surtir á la defensa del sagrat castell, amenassat, si bé que indirectament y potser sens intenció, en l'article del senyor Lluís Via. El qu'escríu aquestes ratllas va donar una conferencia en l'«Associació Wagneriana»—l'amich Pena n'ha parlat—demostrant, tant com pot demostrarse en una conferencia, que'l *Parsifal* de Wagner es un'obra inspirada per l'Esperit Sant, sense'l seu autor saberho; que conté un meravellós y clar simbolisme; qu'en tot ell s'hi

presenta una *tesis*, la més sublim que pot presentarse: la traducció en poesia y música de las ideas cristianes y catòlicas puras. Ara bé: el senyor Via, en el seu article, nega ó rebaixa la importancia dels pensadors, crítichs ó comentadors enfront dels purs artistas; nega qu'en l'obra d'art pugui haverhi tesis, ó, quan menys, escatima també molt el paper que aquesta pot jugarhi, y declara que no se n'hi ha de buscar; nega també, per fi, la importancia del simbolisme: tot, com se veu, oposat á las afirmacions mevas, y á las que's desprenen del estudi de la maravellosa obra de Wagner. Es, donchs, per aquest motiu que, agraïnt com correspon la hospitalitat que concedeix JOVENTUT, es á dir, el castell de Klingsor, al obscur servidor del Graal, faig corre avuy la meva inexperta ploma en defensa de la veritat, y, repetint aquí una fórmula ja molt coneguda, declaro guerra sens treva al erro; respecte sempre á las personas.

Ja passa de castaño obscuro, com diuen els castellans, la taleya que despunta avuy entre la joventut *modernista*, *panteïsta*, *nebulosista*, *nietszcheana*, etc., etc., de rebaixar la importancia dels crítichs y purs pensadors, com oposats als artistas. L'un dia surt en Chamberlain, en el seu notable llibre *El drama wagnerià*, y'ns diu que la critica s'ha de esborrar del mapa; que tot lo que pot dir un crítich no té altra importancia qu'expressar la opinió particular d'un senyor X. Com si l'obra d'art, també, fos altra cosa que'l modo que té de sentir y comprendre'l món un senyor Z—l'artista—y com si lo que s'ha d'examinar en tal cas, fos res més qu'això: veure com la opinió y modo de comprendre las cosas del senyor X y del senyor Z corresponen á la veritat, per més que l'un se dirigeixi al pur sentiment y l'altre al pensament ó raciocini. Altre dia'ns surt en Pompeyus Gener dihent que'l crítich es l'eunuch, com si ell fes altra cosa en totas ó la majoria de sas obras, que critica: estudis sobre artistas y obras d'art. Ultimament encara, sembla hagin volgut rebaixarse en aquestas planas els mérits del Yxart, que, en veritat, es un dels pochs homes que saben pensar qu'hem tingut en molts anys á Catalunya: veritable enteniment ple de bon sentit català—sense nebu-

lositats modernistas, — claretat inapreciable y seré judici.

Tals opinions no tenen rahó d'ésser, y provenen sols d'aquestas nebulositats al us del dia, que sembla busquin un punt de sosteniment en las vaguetats propias del art, fugint de la precisió racionadora; opinions filosóficas, religioses, artisticas, tot está tocat d'aquesta plaga, d'aquest vague sentiment pan-teista, que fa que res se presenti ab contorns fixos, com esfumats, y es com boyra que tot ho embolcalla. Tals opinions son erradas: tant val un bon filosof y critich com un bon artista, y cada hu en la seva esfera contri-buïx al perfeccionament dels homes y al esclarament de la veritat. Ja sé que las obras d'art bonas, produheixen una impresió y un pla-her que supera, fins a cert punt, al que's pugui trobar dins de las teorias filosóficas més veritables y sublims; no sóch jo dels que pensan qu'en la resolució d'un problema matemàtic s'hi trobi igual sentiment intens y pla-her qu'en l'audició, per exemple, dels fragments inspirats del *Tristan y Isolda*; però, si no en problemas matemàtics, en religió, y en filosofia també, si que pot sostenir-se que quan aquesta filosofia y religió es lo qu'ha d'ésser, resulta que las sevas ideas son tan grans, tan sublims, qu'encara que la forma de que van revestidas no sia perfecta y armònica com la del art, no obstant, per lo que prometen en el pervindre y en altas regions y pels objectes sublims de que tractan, casi compensan ab això lo que'ls hi falta d'armonia. Ja en Milà y Fontanals deya, si mal no recordo, que hi havia ideas qu'erant d'una estètica superior a cap obra d'art; per exemple, la resposta de Jehová a Moisés: «Jo sóch el qui sóch», y altrés. La veritat es que l'art, com vaig dir en altra ocasió, compleix els seus fins ja en aquesta vida, donantnos tot el pla-her que d'ell se pot esperar, però las ideas religioses y filosóficas ens fan sentir tals grandesas en altre món al qu'estém destinats, que aquest pressentiment es prou, repetesch, pera proporcionarnos un pla-her inmensissim també. En altres termes, la Perfecció absoluta—Deu—no entesa pel sentiment tan sols, sinó pel pensament, es de categoria superior, però en la terra no's realisa completament; quan se realisi, aquest pensament inclourá també'l sentiment; lo

contrari no es veritat. Heusaquí algunas distincions qu'era precis fer pera que se'n entressin els que tant abominan avuy dia de pensadors y de critichs.

El senyor Via en el seu article, després d'exaltar al artista y deprimir també al critich, tracta principalment un altre punt: si en l'obra d'art ha d'haverhi *tèssis*. Es aquesta, pera mi, una qüestió molt clara. Tèssis, ¿per què no pot haverhi en l'obra d'art? ¿Què vol dir *tèssis*? Vol dir senzillament qu'en l'obra's tractan qüestions morals, religioses ó socials, y que, com es natural, se tractan en un determinat sentit y donanthi una sola solució. Y ¿quina es l'obra d'art en qu'això no succeheixi? Solzament podrà ésser en la que's limiti a descriure paisatjes naturals, perque aixís qu'en l'escenari del art hi posém l'home y la humanitat, l'artista's veu obligat, encara que no vulgui, a tractar y parlar de sentiments morals, creencias religioses, teorias socials, etc. Ara aquí hi há una distinció que fer. Es cert qu'en las obras d'art hi há tèssis, però no es cert que l'artista la busqui aquesta tèssis, y pensi en ella mentres crea, per la senzilla rahó de que l'artista obra sempre, ó casi sempre, inconscientment; del mateix modo que las sevas obras se dirigeixen al sentiment y no al racioni, ell també las crea per sentiment, com inspirat—d'aquí ve'l nom—per un poder superior que'l guia. Y, precisament per xò's necessita que després vingui'l filosof ó'l critich y descobreixi la tèssis y la fassi com-pendre. Per exemple, el *Quijote*, ¿qué'ns manifesta principalment? Res menys sinó la oposició entre l'idealisme y'l positivisme, el geni y'l bon sentit, encarnats en Don Quijote y Sancho Panza. ¿Y com se resol l'antitèssis aquesta? De la manera que s'ha de resoldre en bona tèssis: pintant al bon sentit com dirigit y fascinat pel geni. Heusaquí una tèssis ben clara y verdadera. En la pintura que Shakespeare fa de las passions més fortes ¿no se'n desprén la ensenyansa dels mals qu'originan aquestas passions, per ventura? ¿No es aquesta sempre la tèssis de tots els bons artistas, presentar la lluita entre'l bé y'l mal, triomfant, ja en aquest món ja en l'altre — tragedia — el primer? Heusaquí,

donchs, resolta la qüestió. Hi hà tassis en l'obra d'art, però l'artista no n'es conscient, precisament perquè's mou en el món del sentiment y nó en el de la intel·ligència.

—

El *Parsifal*, de Wagner, es un brillant exemple demostrant aquestes veritats. Tassis religioses ja se n'han presentat d'una manera hermosíssima y acabada en altres creacions—en *La Divina Comedia*, *El Paradís perdut*—peró en l'obra de Wagner arriba al grau més alt la seva bellesa y sublimitat, per una multitud de circumstancies maravil·loses que hi concorren. Per'xó'l títol que més encaixa a n'aquesta obra es el de *apoteosis musical de la Religió Catòlica*, entenentse per aquest títol, que la tassis aquesta religiosa no pot ja potser arribar a punt més alt d'expressivitat complerta y maravillositat; entenentse també per aquest nom de *musical*, que, cosa no vista fins ara, es, no sols en la Poesia, sinó en la Música, que's manifesta la tassis, no d'una manera vaga y fosca com en tota la música religiosa dels compositors anteriors a Wagner, sinó tancant un simbolisme profund y claríssim, un cop descubert, y, cosa encara més miraculosa, sense que Wagner, l'autor, en tingués consciència.

El simbolisme poètic de l'obra, es a dir, el de la lletra, no pot ésser més transparent. Cal tenir sols una petita idea del assumpto del *Parsifal* pera véureho ben clar. Hi hà en l'obra—y aixís comensa—una oració matinal; hi hà'l Baptisme, la baixada del Esperit Sant, l'himne a la Gloria de Deu, la veu de Jesús—motius que's senten y circulan sempre per totes las situacions,—y en la escena que'l públich coneix més, per haver sentit executar sa música en els concerts, anomenada «la Consagració del Graal», s'hi pinta complerta y maravillosament l'acte y Sagrament més sublim del Catolicisme: la Eucaristia. Aquí las campanas brandan sense parar, cridant a la festa religiosa; els cavallers y escuders se reuneixen en la gran sala gòtica; la copa plena de la sanch de Jesucrist, qu'escampa per l'interior de tota aquella catedral una claror misteriosa de color de porpra, dona l'aliment sagrat als cavallers: cada un, quan la claror va desvaneixentse ja, troba al seu costat el corresponent pa y vi;

llavors comensan els chors, entonats desde diferentes galerias ó tribunas de la sala, primer pels escuders ó noys—verdaders escolans—després pels cavallers—sacerdots:—«Menjém aquest pa, bebém aquest vi,—cantan aquests—que'ns alenta y dona forsas pel combat diari de la vida! Benhaurats en la Fe! Benhaurats en l'Amor!» Arribat aquí'l punt més alt de pompa, entussiasme y exaltasis en la festa religiosa, s'abracen els cavallers; els cants paran; s'inicia'l moviment de surtida, com en professó solemnia, y la orquesta fa sentir llavors, d'una manera suau, com una visió, tot el desenrotll del motiu de la Fe, que s'ha sentit ja en el preludi; es que contemplant la festa aquesta d'amor y de veritable fraternitat: l'ajuntament de totes las classes socials en el temple, y fusió de tots els cors formantne un sol, sembla desfili pel nostre pensament la visió de totes las generacions en la historia, tots els convertits al Cristianisme, tal com en el dit preludi: els primitius creyents, els humils y senzills, els homes forts, els romans, els barbres, la Edat Mitja; tota la humanitat que, durant divuyt sigles, fa la seva marxa per la terra, caminant sens treva, com el poble juheu en el desert, cap a l'altra terra de Promissió que l'espera en las regions celestials. Para en la orquesta aquesta visió magnifica; las campanas tornan a sentirse ab sos ressons misteriosos y veus incessants; el temple's va buydant; la impressió de grandesa sublim y al mateix temps de soletat inmensa que s'experimenta dintre d'un temple desert, sobre tot després de las brillants y majestuosas pompas acabadas de celebrar, aquesta mateixa impressió, expressada admirablement per la música, sent l'espectador devant la gran sala gòtica solitaria. Allavors es quan Gurnemanz, el vell cavaller, pregunta a Parsifal: «¿Qué has entés de tot aixó?» Mes el beneyt, net de cor, no ha entés res: per'xó Gurnemanz el treu fora. No ha entés res, perquè'ls beneyts no entenen la Religió; se necessita, per'xó, que la dura experiencia de la vida, las xurriacadas de la realitat, y'l potent regirament que produheix en la naturalesa fisica y moral l'amor sexual de la dona, els hi obri'ls ulls: aixó es lo que succeheix a Parsifal. Allà se'n va, surtint del castell del Graal, cap al de Klingsor, ahont l'esperan

aquesta experiència y tentacions. Passant per aquest medi ha de tornar després al mateix castell del Graal.

Se me n'ha anat la ploma describint, en mitj del entusiasme que sempre produheixen tals idees, la festa religiosa; el lector tindrà aixís una lleugera, encara que imperfecta y mal expressada idea, de lo qu'es el *Parsifal*, y de l'atmosfera religiosa que l'envolta. Tot: la escena aquesta, els dos poders oposats, castells del Graal y de Klingsor—la Iglesia y'l Sigle; —la dona, Kundry, ab sas vidas diferents de *tentadora*, de *criada eterna* del home; la figura de Parsifal, exemple prototípic dels instruments escullits per Deu, criaturas las més miserables, fins *beneytas*, però que precisament per'xó, Deu fa servir pels seus gloriosos fins y las enlayra al punt més alt també de gloria y santetat; tot respira sentiments é idees religioses d'una manera perfecta, com ja no's pot desitjar més; tot es sintessis acabada dels modos d'ésser principals de las cosas y de la societat y naturalesa entera. Se comprén que fins homes de cap seré é intel·ligent com el malhaurat doctor Robert, se trobessin, al contemplar en el teatre tal obra, segons confessió propia y sense saber com, agenollats y extassats. Aquesta es, donchs, la *tessis* que's desprén de *Parsifal*, y que aquí no més he fet que indicar perquè's compregués un xich: exposant tot l'assump·to y després explicant el seu transparent simbolisme, ressaltant aquesta veritat més clara que la llum del sol.

Si de la comprensió de la *tessis* en el poema, en la lletra, consideréssim la que'ns presenta la música, arribaria la nostra admiració al punt maxim. Perquè'l miracle del *Parsifal* consisteix precisament en el simbolisme d'aquesta música; en el modo com Deu se n'ha servit pera glorificar la Religió; consisteix en que—cosa may vista encara en aquest *diví* art—totas las notas tenen aquí una significació amagada, de la que sols falta alçar el vel, rotas jugan un paper útil en el simbolisme.

Ja se sab que la música expressa alguna cosa: aquesta qüestió no pot resoldres en sentit negatiu. Ab sas pujadas ó baixadas incessants; ab sos acorts consonants ó perfets,

y dissonants; ab sos moviments regulars ó irregulars, lents ó vius; ab son món enter de sons, se comprén fàcilment que la música pot retratar y simbolisar: però lo admirable está en que sols en el *Parsifal* es ahont arriba aquest simbolisme al seu grau de perfecció absoluta, miraculosa.

No pot tampoch aquí demostrarse aquest descobriment — potser m'he excedit ja dels convenients limits d'un article—mes sempre que's vulgui estich disposat á ferho, y aixís ho faré per extens ben prompte en altre lloch. Alashoras, ab un coneixement complet sobre tals punts, s'adquirirá la convicció de qu'en las obras d'art hi han *tessis*, y *tessis* maravellosas; se veurá com la impressió y plaher que poden produhir las idees filosóficas y las explicacions dels crítics—y no dich aixó perquè jo'n siga — no es menys gran que'l que s'experimenta devant las obras d'art belles, per més, com he dit avans, que las filosóficas no vagin revestidas de forma armónica perfecta com las artisticas; se comprendrá que quan en un'obra d'aquest género, de crítica ó comentari, com en la qüestió del *Parsifal*, s'ajunta a la bellesa pura, musical y poética de l'obra comentada, la sorpresa y admiració infinita que produheix el descobriment del seu simbolisme, nota per nota y moviment per moviment, y aixó no d'una manera vaga y poch convincent, no com si ens trobéssim devant un'obra de pur ingeni, sinó veient que tot es veritat pura; quan s'ajuntan, dich, a tals factors excitants del sentiment, las potents idees religioses, las més poéticas y grans qu'existeixen y que van prenent relleu y presentantse magníficas als nostres ulls, a mida que'l vel de la explicació va aixecantse; tot, dominat pel pensament, esgarifós de tan sorprendent y maravellós, de que Wagner, l'autor de l'obra, no sabia res de tal miracle; tot, dominat per la comprensió clara y quasi poruga, que penetra en l'ànim, considerant que la mà de Deu intervén en aquest aconexement, y qu'en aquests temps d'excepcionisme universal Deu s'ha manifestat aixís, traspasant las tenebras que'ns envoltan ab un raig de la seva Gloria Eternal: oh! alashoras l'extassis pot també corpèndrens y desvanéixens, més que devant de qualsevol obra d'art; alashoras podem veure com aquesta mà de Deu mou als artistes inconscients com

Wagner, mou als crítics y pensadors *cons-cients*, y's serveix dels uns y dels altres indiferentment, tots grans de sorra devant d'Ell, pera ferlos servir als seus designis y als altíssims fins d'aquesta mateixa Glòria!

M. DOMÈNECH ESPANYOL.

QUATRE PARAULAS Y PROU

Sr. D. M. Domènech Espanyol:

Contestaré breument al seu article, però avans de tot permetim dirli que trobo de mal gust la comparació que vosté fa de nostre periòdic ab el castell de Klingsor. Que vosté's tingui per un cavaller del Graal, res me fa: la que'm sab greu, y m'arriba a l'ànima, y casi'm fa fer el patarrell, es que s'imagini la redacció de JOVENTUT convertida en el castell de la perdició, que ja es imaginar. A ningú se li hauria acudit tal pensada com no fos un cavaller del Sant Graal, ja que no de la Trista Figura. Els cavallers tot ho solen veure ab vidrets d'augment: ja ho demostrà en Cervantes.

Vosté va errat, senyor Domènech. Ni jo soch *modernista*, ni *nebulosista*, ni partidari de Nietzsche. En quant a *panteïsta*... psé! no diré que no. Per lo demés, cregui: tots els de JOVENTUT som bons minyons y no li tenim cap inquina, ni sabiam res de las ideas de vosté. Al crític Xart, per més que vosté digui, no l'hem atacat. A qui ataca vosté es á altres, com en Pompeyus Gener, sols perque ell entén la critica de diferenta manera que vosté. Jo també li entench. No crech que la missió d'un verdader crític (y vosté declara esserne) sia la de mantenir un criteri del tot tancat, perque fins á tal punt pot tenirli, que més que convicció denoti obsessió. Per altra part, may podré creure, com vosté, que un bon crític valgui tant com un bon artista, encara que, cadascú á sa manera, puguin valer molt. Es qüestió de classes. Tots els crítics y comentadors de Wagner al costat d'ell ¿qué son? Papallonas que giravoltan al entorn d'un sol. Consti que'l sol es ell, Wagner.

Vosté, senyor Domènech, m'ha pres per altre, com hi ha pres á mos companys de redacció als qui, ab una tranquil·litat qu'enamora, adjudica las meas ideas ó'l meu ta-

ranná. Y lo més *tristes* que m'atribueix unas negacions que no he fet, més grosses y rodonas que la O de la iglesia del Pi. Jo no he negat qu'en l'obra d'art s'hi pugui posar ó pugui trobarshi una tèsis. No soch tan absolut. Jo he dit que «la moral del art es presentar la realitat en qualsevol desos aspectes, ab tota sa forsa y poesia; qu'aixó es lo principal, y que si hi cab quelcóm més, cuydèm de no encabirli per forsa, procurant que cristallisi en l'esperit de l'obra mateixa, á fi de fer perdre'l desequilibri que freqüentment se nota entre l'artista y'l sectari; millor dit, á fi de que'l sectari desaparegui y quedi sols l'artista, sols el vident, qualsevulga que sia la conseqüència filosófica que de l'obra se'n desprengui.»

També he dit que «en la critica al us s'hi endevina massa l'afany—noble, si's vol—que'l crític sent de competir ab l'artista ó donarli llissons.» Lo qu'he negat y nego es la rahó dels pseudo-artistas que prenen l'art *sols com á medi* pera fer triomfar determinadas ideas, sian filosóficas, sian religiosas. Lo que nego son els artistas analítics, que tot ho fan ab combinació y á compás per arribar á una perfecció relativa, com es ja relatiu el concepte que tots tenim de la perfecció. No hi crech en las *perfeccions*: las trobo negatives, petites com la conclusió moral d'una faula pera us de las escolas de párvuls. Crech, si, en la imperfecció, qu'es gran, qu'es sublim; crech en l'home que va á peu, tant ó més qu'en els cavallers del Graal muntats en un ideal. L'ideal del cavaller no es superior á las passions del home. La Venus de Milo no'ns parla de cap ideal, com no sia'l de la bellesa pura. A la Venus de Milo li faltan brassos: es incompleta, y per tant, perfecta no ho pot ésser. No obstant, y tal vegada gracias á aquest defecte, sa bellesa's pert en l'infinit. Naturalment que vosté la trobaria més admirable tenint brassos, si aixis respongués millor á las sevas ideas particulars, aixó es, acaronant á un cavaller del Graal y no á un guerrier pagá, ó enlayrant ab sa mà'l fruyt d'or en comptes de la poma d'Eva. A vosté d'aquesta manera, y com á obra artística, li diria més cosas, li agradaria més... A mi no.

Jo crech qu'en tota obra d'art hi es una idea, ó millor dit, un *sentiment informador*.

Ell es el que conmové al artista, fa vibrar son ànima y'l fa crear, fentli percebir la realitat, la vida material ó moral, baix un especial y determinat aspecte. L'art es, donchs, manifestació superior de vida, intensa y real, y de cap manera exposició conscient ni inconscient, ni apologia de determinadas teorias filosóficas. L'artista sent, canta, maleheix... ¿Qu'es inconscient? Deu n'hi doret d'aqueixa inconsciencia! ¿Vosté hi está conforme? *Bueno.*

No li nego (qué haig de negar, sant cristià!) que després del artista creador vingui'l crítich y sigui aquest qui descubreixi la tèsis de las obras d'aquell. Però ves ara qué té que veure aixó ab l'obra d'art! Tampoch li nego que molts artistas tinguin per costum presentar com a tèsis la lluyta entre'l bé y el mal, triomfant el primer ja en aquest món, ja en un altre á son gust. Lo que nego es que'l bé sigui superior al mal com a *materia laborable* pera l'artista; lo que nego es que'l *Parsifal* sia ans que tot y sobre tot l'apoteosis de la religió catòlica, puig ans que tot crech qu'es un'obra d'art admirable; y lo que nego, en fi, es que vosté sia un crítich seré, tota vegada que, un cop vist son article, l'inch per un fanátich.

Y ab un fanátich, ab un obsessionat que's creu en possessió de la suprema veritat, ab un *infalible* que's permet declarar guerra sens treva no ja á las ideas, sinó al *erro* (!) dels demés, no m'hi puch entendre, ja que als fanátichs combatia en mon anterior article. No á vosté particularment, perque no tenia'l gust de conéixer. Però ara que l'he llegit, sento no poder pendrem en serio moltes de sas opinions. Jo no reconech en ningú'l dret ni'l poder d'usufructuar la veritat. Si jo me l'assumis aqueix dret, temeria sentar plassa d'iluminat. Es clar que vosté pot objectar que hi há iluminats sublimes: però qué vol que li digui, si un hom no está sempre per *iluminacions*.

Vosté diu que de la pintura que Shakespeare fa de las passions humanas, se'n desprén la ensenyansa del mal que aqueixas passions originan. Donchs jo dich que més qu'ensenyansa del mal, se'n desprén ensenyansa de la vida: ensenyansa verdadera, *gráfica*, superior á totes las criticas y comentarios, obrés ó no l'artista inconscientment.

L'art de Shakespeare consisteix en saberse apoderar de la realitat, en reflexar homes y sentiments ab gran potencia de vida. Qué magistral sa pintura de cada personatge! ¿Veritat? Si li hagués calgut un fanátich pera alguna de sas obras y hagués buscat un cas patent en la vida real, ¡qué bé l'hauria retratat á vosté y cuántas ensenyansas no se'n dependrien!

Sia com vulgui, la opinió que jo'n tinch del art de Wagner y del art en general no destrueix la que pugui tenirne vosté. ni'l priva del dret d'exposarla. Y's convencerá del respecte ab que aqui son miradas las ideas de tothom pel judici que, segons crech, farà nostre crítich musical de l'obra que sobres aquesta materia té vosté á punt de publicar. Com ja insinúa en son article, vosté es contrari á las opinions del eminent crítich inglés Stewart Chamberlain, y per lo que tinch entés, en dita obra intenta refutarlas. No obstant, jo crech ab Chamberlain lo següent:

Pretendre que las obras de Wagner «contenen filosofia» es tan absurd com dir, per exemple, que «el món conté filosofia.» Es evident qu'aixó no pot tenir cap sentit, puig la filosofia no existeix en lloch més qu'en el cervell del filosof; el món es el món, y res més; y si la rahó del pensador va d'abstracció en abstracció y construeix un sistema, aixó no té cap relació ab el món. Aquest cervell que funciona es senzillament un dels seus fenòmens, y no's pot dir que'l món contingui cap filosofia, més qu'en el sentit de que conté l'home qu'ha creat aquesta filosofia. Per lo tant, la relació existent entre l'obra d'art y la filosofia, es completament análoga á la relació entre'l món y la filosofia. Podrá ésser que l'obra d'art exciti en nosaltres el desitj de pensar, y que, al donarnos una imatge del món intern més lluminosa que las que conexíam y al fernes aixís penetrar més profundament el misteri del món, constituheixi, per la impresió que'ns produheix, com un punt de partida pera que nostre cervell reprengui sas funcions normals, y pugui aixís arribar á forjar-se tota una cadena de nocions abstractas, com pot ferho igualment ab qualsevulga altra base. Mes voler deduhir d'aixó que aquesta cadena's trobava forjada en l'obra d'art, ó tan sols que'ls seus components s'hi trobavan escampats, es verament massa modestia per part de qui en realitat n'es l'únic autor. No, estimat filosof: lo que tu hi veus es ta propia obra y no la d'un altre, puig l'artista no ha fet altra cosa que *veure* l'univers. Pera ell, *veure* es la funció normal, com la teva es *pensar*.

En fi, jo no negava, senyor Doménech, la

missió educadora del art ni sas superbas ensenyansas pera qui vulgui ó sábiga trobarlas. Prou me cuydava de ferho constar aixís en l'article en qüestió, sinó que vosté no ho volgué veure. Remeto á vosté y al lector á dit article pera que's convenci de que sols me proposava atacar als excludivistas, als estrets y als fanátichs, y... es clar, entre aquests últims, l'atacava á vosté sense saberho, ab tot y ésser vosté cavaller del Graal y estar tocat de la gracia del Sant Esperit.

¿Qué s'hi ha de fer? Aquí acaba per ma part la qüestió: ab aixó, perdoni.

SANT PERE DE CASSERRAS

A En Pelegrí Casadas y Gramatxes.

Tantas vegadas com só visitat aquesta joia arqueològica, y apenas si n'he fet esment en mas memorias d'excursionista. Y no es perque aquellas runas venerables nò m'hajan parlat al cor, ja qu'horas ben plahentas hi só passat evocant lo gloriós que de dit monument ens conta'l malaguanyat mossén Parassols en un llibret que vaig llegir ja als comensos de ma adolescencia, quan més que pas ara m'afalagava l'escartear els papers vells. Avuy, que per vias de mon estimat amich Pujol, de Manlleu, só pogut esplayar-me en un manuscrit bastant extens referent á Casserras, me ve com l'anell al dit parlar-ne un xich, endressántvosels ab goig aquests esplays referents al vell monastir qu'ara de un cantó, ara d'un altre, va cayent y colgant en sas runas joyas de veritable mérit que'ns trameten el grau d'avens arquitectònich dels passats que l'edificaren sobre altre temple més vell, y aquest fonamentat en els vestigis d'un castell antiquíssim, quin origen se pert en las nebulositats dels sigles.

Está situat en escabrós paratje, recó'l més amagat de las Guillerias, en promontori collossal que no ha pogut pas enderrocar l'enjogassat Ter llepantlo, ara calmós, ara esvalotat, durant tants y tants anys. Verament es

una situació original la del cenobi clunicense que, á mancansa dels cants graves y plens dels psalmayres, reb el tribut quotidià del riu que mormola corprenedoras tonadas escumejant y estimbantse per las rocateras, encaixonantse cap al indret del moli de la pólvora, á poca distancia de Sau, ahont román quiet y esplayat, dilatantse fins á las mitjanas boscurias de devant d'altre moli de sota'l poble, ahont dona pler á una barqueta, transformantse en llach quiet y poétich, sobre tot en nits tranquilas de lluna que prou vegadas hi só fruhit el dols repós de las boscurias isoladas.

Aquell clos de santetat y vida heremitica, iquina transcendencia alcansá desde 1015, en que copsá son primer Abat ó Prior en Adamarus, fins á Ferdinandus d'Aragó en 1572! Entrá després en el torn de Rectors, ó sia en l'època de fer parts del patrimoni que criá sants y sabis, portant la civilisació en aquell indret salvatge. Aquesta sort ha tocat á molts altres monastirs de nostra terra parant á la runa imperdonable, que ve á ésser la paga que reben dels qu'heretan aytals patrimonis, fent estellas, y no cuydant de que quedi una fita honrosa y no un padró d'ignominia, com s'ha esdevingut en la majoria, per no dir en tots els monuments que hermosejan la terra catalana.

Fa poch dias hi forem, y per cert en matinata ben riolera, tocantnos fins bona companyia desde'l castell restaurat de Sabassona, en que visitarem la románica esglesia parroquial, tan ben esmentada per arqueòlechs y artistas qu'en professó continua hi fan cap en tot temps del any, fins al collet de Terradas, desd'ahont s'ovira llunyá y envellit l'edifici esbalandrat de Casserras com ossera de gegant quina esmolada carcanada han besat centurias y centurias. Feya una pila de temps que no l'havia visitat, aconso-lantme ab sa vista passant las serras que tapan el pas de la plana de Vich; y tot devallant á Sant Romá de Sau, poble'l més sugestiu y pintoresch de ma anyorada comarca, li donava un esguart de simpatia frisant per pujarhi á no tardar, y adorar de nou aquell cenobi. Mes ay! quina decepció al visitar-lo ara darrerament! L'ajupiment de sas espatllas el trobi més accentuat, y en l'interior, casi á mitjans de la nau central, la

pila de runa havia augmentat, però de quina manera! tapant ja casi'l pas; y pera més pena, un raig de sol rialler ens deixà veure més clar aquell desfet, avergonyintnos de la deixadesa dels qu'haurien de procurar per la conservació de las cosas venerables.

L'altar major, apedassat ab trossos de retaules y retaulesencers dels altres altars desapareguts ja, ens feu llàstima, y ab tot la imatge de Sant Pere restava ferma guardant aquell piló de runas; venintnos tot seguit a la memoria aquells versos fermes y planyivols del Adolf Blanch:

Tos murs, tas torres értigas
de llonchs marlets cenyidas,
tas descarnadas gárgolas,
tas portas esvahidas,
ta majestat decrépita...

Despullas dels vells segles pel vent arreballadas
que mou lo carro volador del temps,
que'm plau entre vosaltres asseurem devegadas
com en l'escó dels avis
penas y glorias recordant ensemps!

Ens entornarem tristos y desconhortats d'aquella deixadesa qu'acredita aquell piló de pedra tan respectat en altre temps, y sobre tot, de la pitjor deixadesa experimentada en l'armari de las reliquias, desaparegudas unas y desgraciadas altrás, per lo que fem aquest crit d'alerta als que vetllan per la conservació de las cosas antigas.

A vos, bon amich y honorable confrare, que comanáu tan bell estol de devots de las vellas cosas, es a qui principalment endresso l'esmentat crit, segur de que'l faréu arribar fins a la vostra seria Corporació. Diguéuloshi que del monastir de Sant Pere de Casserras aviat no'n quedarà ni'l rastre. Encara s'hi es a temps de conservar-lo, y aixó desitja que's fassi un humil fill d'aquellas terras que a vos os plauhen tant, y quins recorts, que d'ellas ne faig a vegadas, os saben prou bons.

IDEAL

Home del camp, del bosch, cóm te la envejo
la dolça solitud que aquí's respira!
Quan soch ab tu, qué bé que saborejo
la pau per qui a ciutat mon cor delira!

No sabs lo que's pateix passant las horas
entre casas iguals, arregleradas,
tot somniant del riu las frescas voras
y'l vehinat de casetas escampadas!

No pots saber lo qu'es, pel qui desitja
fruhir de las grandesas de Natura,
sentir-se asfixiat per la calitja
febrosa de la humana podridura!

Y viure frech a frech del llot y'l vici,
y entre cegos d'esprit y miserables,
en tant que pel cervell, en mut bullici,
voltejan fantasias inefables!

Fantasias de llum, de sol y d'ayre
qu'enmenan la ilusió, per blavas vías,
a regions més serenas, d'altra flayre,
hont no's parla de lleys ni jerarquias;

hont el cel petoneja la montanya;
hont la neu fa invisible la frontera,
hont l'aucell a fer niu, content, s'afanya
sense teme'ls atachs del home-fera;

hont el vent psalmodia entre'l fullatje
místichs cants al Amor y a la Belleza;
hont fins la quietut son homenatje
rendeix a la eternal Naturallesa.

Hòme del camp, del bosch! Jo't veig somriure
no entenent, del que't dich, ni una paraula:
tu somnis trobar-te, un día, lliure
pera menjar del ciutadà a la taula;

tu no veus verdeja aqueixas arbredas,
tu no sents sinó fret en la nevada,

ni escoltas refilá en las salzeredas,
plena d'ombres y fresca, l'aucellada;

ni admiras, quan el sol se'n va a la posta,
las tintas qu'enrogeixen la planura;
ni l'auca quan de nou el jorn s'acosta,
ni'l cel quan, ple d'estels, de nit, fulgura;

ni aqueixos pichs gegants servant ab forsa
del cel el blau dossier, ni la cascata,
ni'l roure secular que res fa torce
y que respecta'l temps y'l llamp no mata.

Home del camp, del bosch, cóm te'ls envejo
aquest bosch, aquest camp, que tant odias!
Quan vinch aquí, qué bé que saborejo
la vida qu'aymo jo y tu no voldrias!

Tu't cansas de suar sobre la terra,
sens veure qu'en el món tot es fadiga:
jo estich cansat d'estar tant temps en guerra
ab mi mateix dins la ciutat, que'm lliga!

Oh, qui sabés com tu menar l'arada,
fangà aquest tros, dallà aqueixa herba humida,
sentint com sento jo la nit, l'aubada,
veient com veig el bosch, el cel... la vida!

Oh, qui pogués, tot conresant tas hortas,
peixent tos bous, segant tos camps de xeixa,
del infinit, al cor, obrir las portas
yan de lligams estúpits trenca'ls llassos!

Y, els odís apartant que'l món infestan
de crudeltats iniquas, obri'ls brassos
tan sols als pochs amichs qu'al home restan
yan de lligams estúpits trenca'ls llassos!

Home del bosch, del camp! Y cóm t'envejo
la dolça solitud que tant odias!
Quan soch aquí, qué bé que saborejo
la pau qu'anhelo jo y tu no voldrias!

E. GUANYABÉNS.

TEATRES

RAIMUNDO LULIO.

«Queda terminantemente prohibido publicar como argumento, reseña ó explicación de la obra, ningún fragmento de ésta.

»Los contraventores serán llevados á los tribunales, donde el autor hará valer los derechos que la ley de propiedad le concede.»

Aquesta «advertencia importantísima» va al davant, en lletra grossa y clara, del llibret de l'òpera *Raimundo Lulio*, lletra de Joaquim Dicenta y música de Ricart Villa, que no fa gayre temps va estrenarse á Madrid.

En Dicenta, qu'es molt llarch, va voler sangrarse en salut privantnos dels millors arguments. Ja no podem dir: «Se'n volen convence de que la seva obra es un disbarat, de que'ls seus versos son d'un vulgar versayre? Donchs llegeixin aquest tros.» Aytal prova no podem donarla.

L'autor efectista, el que's dirigeix solzament al públich babau, no vol ésser discutit, no vol que li *popularisem* els seus versos, en lo qual se mostra molt hàbil, puig son de *confiansa*. El seu llibret es un llibret d'òpera clàssica, es á dir, un llibret d'aquells que ningú escolta al sentir l'òpera, perque en tota òpera *l'acció es lo de menos*, y si algú l'escolta no l'entén, perque'ls millors cantants ja s'encarregan de menjar-se la lletra. El gran perill consistia, donchs, pera en Dicenta, en que algún periodista divulgues el seu llibret: per'xó'l pseudo-anarquista, el revolucionari de cartró, s'ampara ab una lley de propietat, en lo que una lley de propietat té de més reaccionari.

Peró en Dicenta, sigui perque l'òpera fracassés, sigui per altrás rahons particulars que no'ns interessan, va tenir l'hora tonta de convertir el seu llibret d'òpera en drama senzill; pera lo qual no s'ha pres gayre molestia, puig—ho hem notat ab el llibret á la ma—el llibret y'l drama son literalment una mateixa cosa. No arriban á cent els versos afegits pera dugas ó tres escenas *de relleno*. Lo demés, es exactament igual. Resultat, que lo que'l públich no podia entendre en l'òpera, aquí té necessàriament de sentirho, y com qu'ell ja ho ha sentit y nosaltres també, sense necessitat de citar-ne cap tros podem fer afirmacions categòriques.

Lo únich qu'ha encertat es la elecció d'argument. La figura de Ramon Llull, avans de convertir-se—després de sa conversió creyém que teatralment resultaria poch interessant—se presta maravellosament pera fer un gran drama lirich, y's presta també pera fer una gran tragedia. Mes pera ferho's necessita ésser un gran poeta y un gran dramaturch, y en Dicenta, l'autor de *Aurora*, de *El señor feudal* y altres dramons per l'estil, no es ni una cosa ni l'altra.

No es lo mateix copiar, d'un medi ambient que s'ha ben observat, tipos tabernaris com els de *Juan José*—qu'en realitat l'autor va ensopegar—qu'extreure de la llegenda tipos y pàginas de vida intensa y excepcional donantlosi encara més relleu é intensitat. Pera lo primer n'hi há prou ab ésser un regular retratista: pera lo segon s'ha d'ésser artista de debó.

Aixís el drama *Raimundo Lulio* ns resulta una especie de *Tenorio* barato, com ens resultan vulgars *espadachines* y traydors de melodrama's personatjes que'l voltan. Ni Catalina ni Isabel logran interessarnos per sa vulgaritat, ni las escenas populars ens produheixen la sensació d'uns temps y costums armònichs ab la llegenda que á nostres ulls se desenrotlla. Y sobre tot, un drama tràgich, una llegenda grandiosa com la que encarna Ramon Llull, requereixen versos amples, esculturals y sobris, versos que diguin quelcóm de gran y embolcallin las passions y sentiments que descriuen ab el gran mantell de la poesia esplendorosa que'ls hi dona son major grau d'intensitat emotiva. En una paraula, requereixen versos que siguin versos de poeta tràgich, no de versayre vulgar.

Y de versayre vulgar son els de *Raimundo Lulio*. Nosaltres no'n hem de fer res de si foren escrits per argument d'un òpera que ningú havia d'entendre: lo que si'ns interessa es qu'ells integran un drama ab pretensions tràgiques, y al escoltar aquell pet de seguidillas y versos curts ab tornadas de sarsuela lleugera, buyts de fons y rípiosos de forma, sempre acompanyats, may majestuosos, sempre sonors, may inspirats, en lloch de sentirnos emocionats per la llegenda qu'ells tindrian de reproduhirnos, ens quedém d'alló més frets, ab secrets intents de riurens d'ella.

No hi há necessitat d'insistir, perque realment l'obra d'en Dicenta no'n val la pena. No obstant, puig ens sembla que l'autor no ha vist prou clar en aquesta ocasió'ls seus interessos de sectari, volém donarli un consell qu'es el següent: Avans de fer un'altra obra per l'estil d'aquesta, pènsishi un xich, perque aixís com ja ha perdut fa temps al públich conscient, s'exposa á perdre al públich que li queda, es á dir, el públich de babaus inconscients. Per'aquests *Raimundo Lulio* va molt ve fins al final del segon acte; renegar de Deu y del cel y la terra no ab filosofia y convenciment, sinó ab frases fetas y conceptuosas, es d'efecte segur. Però en el tercer acte vosté va descarilar. Aquell heretge s'arrepenteix, aquell *Tenorio* demana perdó y entra al claustre. Aixó senzillament es claudicar, y es inadmissible; tant, que'l dia del estreno notarem, al arribar á aquest punt, un moment de vacilació per part del seu públich. Més li haguera valgut á vosté,

pera l'èxit de galeria, qu'en Llull, en comptes de trucar á las portas del convent, hagués trucat á las del infern, per exemple, blasfemant més que may. ¿Qu'això hauria sigut falsejar la llegenda? Bah! Al fi y al cap, no l'ha respectada pas del tot; y en definitiva, si'l poble sobirà ho demana, ¿per qué no se l'ha de complaure?

De la interpretació no volém dirne res. Els carrechs que fariam no serian tal volta justificats, puig creyém qu'en realitat es impossible encarnar discretament aquells tipos y dir regularment aquells versos.

Una decoració del segon acte, de factura sòlida en alguns termes, va estrenarse. Lo demés, música y tot, insignificant.

NOVAS

El «Centre Catalanista Gracienc» ens fa saber qu'ha rectificat el cartell de sos Jochs Florals en la següent forma:

El premi *Viola d'argent*, inscrit al tema religiós ó moral, será regalat per varis socis del Centre.

Ha estat alguns dias entre nosaltres el reputat escriptor y distingit arqueòlech senyor comte de Cedillo, traductor del *Canigó*, de Verdaguer. Visitá, com enamorat de tot lo de nostre anyorat poeta, la tomba, Vila Joa-

na, y la Plassa de Vallvidrera que, á instancia del senyor Miralles quin nom portava, es ara Plassa de Verdaguer.

Publicacions rebudas:

El Canto d'Ichnusa: notable poesia, escrita pel jove escolar italiá Salvator Ruju ab motiu de la inauguració del monument á Crist de V. L. Jerace, en el mont Ortobene de Nuoro.

Elogi júnebre del doctor Robert, per mossén Joseph Cardona. El reverent Cardona enalteix en aquest *Elogi* las qualitats qu'adornavan al eminent y malaguanyat patrici.

Nietzsche-Emerson-Tolstoy, per Enrique Sánchez Torres. Conté varias consideracions respecte algunas obras dels esmentats escriptors, que l'autor exposa ab un criteri bastant personal y un estil exuberant que moltes vegades adoleix de falta de coherencia, lo que ens priva de poderlo judicar com desitjariam.

També hem rebut dugas tarjetas postals editadas per nostre bon amic el doctor Rou-ra y Barrios, que son ben simpáticas é interessants, representant l'una'l célebre Pi dels Moncadas (Mallorca), y l'altra un grupo de literats catalans entre'ls que s'hi veu á nostre anyorat mossén Cinto, reunits en la capella de Miramar (Mallorca també). Aquestas tarjetas se venen pels llocs de costum, al preu de 15 céntims cada exemplar.

La filla del Carmesi, cansó XXVI del «Cançoner Popular». Conté á més de la lletra y música, un bonich dibuix d'en Junyent (Sebastià) y abundosas notas folk-lóricas.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

NOSTRE FOLLETI

Termenada la publicació del text de l'obra

CROQUIS CIUTADANS

de l'Apeles Mestres, avuy repartím á nostres lectors el retrat del autor, magnífich dibuix del afamat artista catalá en Ramón Casas.

En las vinentas setmanas repartirém un altre retrat de l'Apeles Mestres, la portada y la cuberta pera enquadrar sa obra, á la que seguirá, com ja tením anunciat fa temps, la d'en Pujulá y Vallés

TITELLAS FEBLES

podent anunciar á nostres lectors que tením en preparació, pera publicar-lo després en nostre folletí, un volúm del eximi prosista catalá en Joaquím Ruyra, quin títol es

MARINAS Y BOSCATJES